

УДК 658.8:635.25/26

І.В. Соломаха, канд. екон. наук

А.В. Жабинська, студент

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОВОЧЕВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

И.В. Соломаха, канд. экон. наук

А.В. Жабинская, студент

Черниговский национальный технологический университет, г. Чернигов, Украина

СОСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ОВОЩНОГО РЫНКА В УКРАИНЕ

Iryna Solomakha, PhD in Economics

Alena Zhabynska, student

Chernihiv National University of Technology, Chernihiv, Ukraine

CONDITION OF UKRAINE'S VEGETABLE MARKET AND TRENDS OF ITS DEVELOPMENT

Представлено детальний аналіз ринку цибулевих овочів України в цілому, а також по областях країни за період з 2000 по 2014 рік. Наведені дані характеризують показники посівних площ, урожайності, виробництва, реалізації цибулевих овочів та динаміку зовнішньоекономічних показників. Визначено проблеми та перспективи національного виробництва цибулевих овочів з урахуванням економічних чинників.

Ключеві слова: овочепродуктовий підкомплекс, національний ринок цибулевих овочів, регіональний ринок цибулевих овочів, зовнішньоекономічна ситуація, продовольча безпека країни.

Представлен детальний аналіз ринку лукових овочей України в цілому, а також по областях країни за період з 2000 по 2014 рік. Приведенные данные характеризуют показатели посевных площадей, урожайности, производства, реализации луковых овощей и динамику внешнеэкономических показателей. Определены проблемы и перспективы национального производства луковых овощей с учетом экономических факторов.

Ключевые слова: овощепродуктовый подкомплекс, национальный рынок луковых овощей, региональный рынок луковых овощей, внешнеэкономическая ситуация, продовольственная безопасность страны.

The article contains a detailed analysis of Ukraine's market of onion vegetables as a whole, as well as in the regions of the country from 2000 to 2014. The presented data characterize the performance of sown areas, crop-producing power, production, selling onion vegetables and dynamics of foreign economic indices. The problems and prospects of domestic production of onion vegetables in view of economic factors have been described.

Key words: vegetable subcomplex, national market of onion vegetables, regional market of onion vegetables, foreign economic situation, country's food security.

Постановка проблеми. Виробництво овочів є традиційним напрямком діяльності для України та всіх без винятку її регіонів і для цього є всі необхідні умови. Водночас у зв'язку з недостатньою увагою з боку держави до підтримки інноваційного високоврожайного вітчизняного виробництва, відсутність сучасних сховищ для зберігання, дефіцит овочів заміщується імпортом, що призводить, з одного боку, до відтоку вітчизняного капіталу, з іншого – знижує потенціал національних виробників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження теоретичних основ та практичних проблем функціонування та розвитку аграрного ринку зробили такі вітчизняні науковці, як М.П. Бутко [1], В.П. Галушко, М.В. Гладій, О.І. Дацій, Л.В. Дейнеко, М.Я. Дем'яненко, І.В. Кобута, М.Ф. Кропивко, А.С. Лисецький, Ю.Я. Лузан, А.Г. Мазур, О.В. Олійник, П.Т. Саблук, М.П. Сичевський, М.А. Хвесик, Л.Г. Чернюк та багато ін. Над безпосереднім розвитком ринку цибулевих овочів працюють такі вітчизняні вчені: О.М. Біленька [2], Р.В. Логоша [3], В.А. Колтунов [4], В.П. Рудь [4], О.О. Кіях [5] та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. В умовах відкритості економічної системи функціонування ринку овочівництва набуває важливого значення та посідає особливе місце в продовольчому балансі, забезпечуючи організм людини корисними поживними речовинами. Найбільш високу харчову цінність для споживача мають цибулеві овочі. Вони містять багато ефірних олій (тіосульфат, аліцин), що обумовлюють фітонцидні властивості, вітаміну С, вуглеводів, а також проте-

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

катехінову кислоту, що має антибіотичні властивості. Але серед сучасних маркетингових досліджень стан ринку цибулевої продукції окремо не досліджується, а характеризується в комплексі з ринком овочівництва.

Мета статті. Головною метою цієї статті є дослідження стану, динаміки та проблем національного і регіонального ринку саме цибулевих овочів та визначення основних важелів прискорення його розвитку.

Виклад основного матеріалу. Овочепродуктовий підкомплекс – одна з найважливіших складових аграрного промислового комплексу. Овочівництво і баштанництво належать до п'ятірки галузей, які формують сучасну спеціалізацію рослинництва України, адже частка овоче-баштаної продукції у вартісній структурі валової продукції рослинництва становить 20,7 % (для порівняння: зернові культури – 21,1 %). Загальний валовий збір овоче-баштаної продукції в 2012 році сягнув майже 11 млн тонн, у тому числі овочів відкритого ґрунту – 10 млн тонн, овочів захищеного ґрунту – 0,4 млн тонн (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка посівних площ, валових зборів, урожайності овочевих культур в Україні

Показники	Рік									2012 у % до 2000 р.
	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Овочі відкритого ґрунту										
Посівна площа, тис. га	516,0	461,8	467,6	446,2	455,3	453,5	464,9	500,9	502,8	97,5
Валові збори, млн т	5,58	7,02	7,76	6,55	7,67	7,97	7,75	9,44	10,0	179,2
Урожайність, ц/га	108,2	152,0	165,9	146,8	168,5	175,7	166,6	188,3	192,0	184,1
Овочі захищеного ґрунту										
Посівна площа, тис. га	2,53	2,67	2,69	2,67	2,62	2,90	2,87	3,17	3,32	131,2
Валові збори, млн т	0,237	0,277	0,303	0,288	0,295	0,374	0,376	0,398	0,425	179,3
Урожайність, кг/м ²	9,4	10,4	11,3	10,8	11,3	12,9	13,1	12,6	12,8	136,2

Джерело: [6].

Абсолютні показники валових зборів 2012 року – найбільші за всю історію існування овочівництва і, що характерно, це відбувається на фоні підвищення рівня урожайності. Тобто останнім часом овочівництво розвивається переважно інтенсивним шляхом, що вимагає постійних інвестицій у цю галузь.

За Державним реєстром сортів рослин, придатних для поширення в Україні в 2014 році, налічується 156 видів сортів цибулі, з яких цибуля городня – 133 сортів, порей – 11 сортів, батун – 7, шалот – 2, шніт – 1, цибуля-слизун – 2, а часник – 5 сортів.

У нашій країні цибулю щороку вирощують на площах від 57 до 67 тис. га. При цьому на відміну від інших овочевих культур виробництво цибулевих овочів в основному розміщено у господарствах населення, частка яких у загальному виробництві становить майже 85,7 % (табл. 2). Проте за останні дев'ять років відмічається поступове укріплення позицій спеціалізованих овочевих підприємств, частка яких зросла від 9,2 (2005 р.) до 14,5 % (2014 р.) [6].

Значні коливання розмірів посівних площ останніми роками призводили до великих відмінностей в обсягах виробництва цієї культури. Так, площа посівів цибулі в 2011 році становила 66,6 тис. га, а в 2014 році – 58,8 тис. га. І як наслідок, в 2011 році було вироблено 1174,9 тис. т цибулі на ріпку, а в 2014 – 1108,6 тис. т (табл. 3).

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Таблиця 2

*Площа, з якої зібрано урожай овочевих культур / Harvested area under vegetables
(мус. га / thsd. ha)*

Рік	Овочі / Vegetables		У тому числі / Including	
	усього / total	з них відкритого ґрунту / of which grown in the open	цибуля на ріпку / onion	часник / garlic
Усі категорії господарств / All types of agricultural holdings				
1995	489,3	485,7	67,7	20,1
2000	518,6	516,0	64,5	23,4
2005	464,4	461,8	57,3	19,1
2010	467,8	464,9	59,6	19,5
2011	504,1	501,0	66,6	21,2
2012	502,8	499,5	64,1	22,5
2013	493,8	488,8	58,7	22,7
2014 ¹	463,8	459,3	58,8	21,9
у тому числі господарства населення / including households				
1995	295,4	293,2	40,8	20,0
2000	406,8	404,8	49,3	23,3
2005	413,9	411,8	49,8	19,1
2010	421,2	418,8	51,9	19,4
2011	449,2	446,6	56,1	21,0
2012	457,1	454,3	55,4	22,2
2013	456,7	452,2	52,9	22,3
2014 ¹	425,1	421,0	51,8	21,6

Примітка: ¹дані наведені без урахування частини зони проведення антитерористичної операції та АР Крим.

Джерело: складено за даними [7].

Таблиця 3

Виробництво овочевих культур / Production of vegetables (мус. т / thsd. t)

Рік	Овочі / Vegetables		У тому числі / Including	
	усього / total	з них відкритого ґрунту / of which grown in the open	цибуля на ріпку / onion	часник / garlic
Усі категорії господарств / All types of agricultural holdings				
1995	5879,8	5607,4	567,6	82,8
2000	5821,3	5584,5	563,0	127,0
2005	7295,0	7018,5	751,1	145,6
2010	8122,4	7746,5	908,9	157,4
2011	9832,9	9434,9	1174,9	171,9
2012	10016,7	9592,1	1141,3	171,4
2013	9872,6	9321,3	1019,9	185,6
2014 ¹	9637,5	9156,4	1108,6	191,1
у тому числі господарства населення / including households				
1995	4272,7	4105,7	384,9	82,3
2000	4835,0	4693,0	459,4	126,9
2005	6514,3	6374,2	676,3	145,4
2010	7157,8	6922,7	771,3	157,2
2011	8292,4	8037,7	902,4	171,0
2012	8582,8	8293,5	879,0	170,5
2013	8713,9	8290,3	863,0	184,3
2014 ¹	8297,2	7929,5	890,6	189,9

Примітка: ¹дані наведені без урахування частини зони проведення антитерористичної операції та АР Крим.

Джерело: складено за даними [7].

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Але незважаючи на незначне зменшення посівних площ і відповідно обсягів виробництва цибулі, спостерігається суттєвий зріст її урожайності. Так, урожайність цибулі в 2014 році становила 188,5 ц/га, що майже 2,2 рази більше, ніж у 1995 році (табл. 4). Це пов'язано, передусім, з поступовим впровадженням нових технологій вирощування, сучасного обладнання, використанням нового посадкового матеріалу, хімічних препаратів та добрив.

Таблиця 4

Урожайність овочевих культур / Yield of vegetables (ц з 1 га площі, з якої зібрано врожай / centners per 1 ha of the harvested area)

Рік	Овочі / Vegetables		У тому числі / Including	
	усього / total	з них відкритого ґрунту / of which grown in the open	цибуля на ріпку / onion	часник / garlic
Усі категорії господарств / All types of agricultural holdings				
1995	120,2	115,4	83,8	41,1
2000	112,3	108,2	87,3	54,3
2005	157,1	152,0	131,1	76,2
2010	173,6	166,6	152,4	80,8
2011	195,0	168,0	176,3	81,0
2012	199,2	192,0	178,1	76,2
2013	199,9	190,7	173,7	81,7
2014 ¹	207,8	199,4	188,5	87,4
у тому числі господарства населення / including households				
1995	114,6	140,1	94,4	41,0
2000	118,9	115,9	93,3	54,4
2005	157,4	154,8	135,9	76,2
2010	169,9	165,3	148,7	81,0
2011	184,6	180,0	160,9	81,5
2012	187,8	182,5	158,6	77,0
2013	190,8	183,3	163,1	82,6
2014 ¹	195,2	188,3	171,9	87,8

Примітка: ¹дані наведені без урахування частини зони проведення антитерористичної операції та АР Крим.

Джерело: складено за даними [7].

Проте у кінцевому підсумку абсолютний середній показник урожайності за всіма категоріями господарств не перевищує 20 т/га, що значно нижче рівня розвинених країн світу. Тобто серед шістнадцяти країн за показником урожайності 2012 року Україна посідає п'ятнадцяту рейтингову позицію, маючи сприятливі кліматичні умови та найкращі чорноземи світу (табл. 5). Тож Україна ще не може на високому рівні конкурувати з іншими країнами у світі.

Таблиця 5

Урожайність овоче-бажанних культур світу, т/га

Країна	Рік						Темпи зростання (з 1965 р. до 2012 р.), раз	Рейтинг країн за показником урожайності
	1965	1975	1985	1995	2005	2012		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Нідерланди	28,6	31,6	44,4	51,3	44,4	44,8	1,6	1
Іспанія	16,6	17,4	20,0	26,2	33,9	33,4	2,0	2
Німеччина	13,3	17,4	23,4	26,7	29,7	29,1	2,2	3
Португалія	20,9	27,6	22,8	25,7	29,1	26,8	1,3	4
Єгипет	18,7	18,1	22,9	24,3	26,9	26,7	1,4	5

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Закінчення табл. 5

1	2	3	4	5	6	7	8	9
США	14,1	17,3	21,1	25,1	28,2	26,5	1,9	6
Італія	16,7	20,8	24,2	23,4	26,9	26,4	1,6	7
Білорусь	17,2	15,3	17,7	12,7	23,6	25,9	1,5	8
Туреччина	14,1	15,6	20,8	23,4	24,8	25,6	1,8	9
Канада	11,9	13,9	17,9	20,4	24,3	24,0	2,0	10
Польща	17,1	16,7	19,5	22,2	24,7	23,1	1,4	11
Франція	12,9	12,4	16,4	20,3	22,4	22,6	1,8	12
Великобританія	19,3	19,9	23,9	17,3	21,1	21,9	1,1	13
Китай	11,4	14,6	16,1	18,8	19,3	21,3	1,9	14
Україна	11,2	12,9	14,0	10,2	14,7	19,9	1,8	15
Росія	12,9	13,6	15,3	14,9	16,9	16,8	1,3	16

Джерело: [6].

Новим та перспективним напрямком для отримання ранньої продукції є виробництво озимої цибулі ріпчастої в промислових обсягах. Основними перевагами цього методу є скорочення строку отримання готової продукції, а саме: збирання цибулі починається на 1–1,5 місяці раніше порівняно з цибулею весняного посіву і на 2–3 тижні раніше за розсадну культуру. В більшості країн, де культивують озиму цибулю, її виробляють для отримання пучкової продукції та реалізації з зеленим пером. Але можливо його використовувати і як ріпку, якщо проводити збирання по досягненню стиглості. Під час дотримання технологічних прийомів та вимог культури до умов вирощування можна отримати по 40–45 т/га цибулі ріпки або від 80 до 100 тисяч пучків і конкурувати з провідними країнами-виробниками цибулевих овочів.

Українське овочівництво відіграє виняткову роль у забезпеченні продовольчої безпеки країни. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, людині щоденно необхідно споживати 440 г овоче-баштанної продукції у свіжому, консервованому чи замороженому вигляді. Дані табл. 6 наочно демонструють, що в 2013 році пересічний громадянин споживав 163,3 кг овочів на рік, що на 61 % більше рівня 2000 року. У річній нормі споживання овочів цибуля і часник становлять 6,5 % або 10,5 кг на 1 людину, у тому числі із захищеного ґрунту 9,5 кг. Цибуля ріпчаста є найбільш поширеною серед інших видів цибулі.

Таблиця 6

Рівень споживання основних продуктів харчування населенням України

Назва продуктів харчування	Науково обґрунтована норма на рік	Рік							
		2000	2005	2008	2009	2010	2011	2012	2013
М'ясо та м'ясопродукти, кг	83	33	39	51	50	52	51	54	56
Молоко та молочні продукти, кг	380	199	226	214	212	206	205	215	221
Яйця (шт)	290	166	238	260	272	290	310	307	309
Хлібні продукти, кг	101	125	124	115	112	111	110	109	108
Картопля, кг	124	135	136	132	133	129	139	140	135
Овочі та баштанні продовольчі культури, кг	161	102	120	129	137	144	163	163	163
Риба та рибні продукти, кг	20	8,4	14,4	17,5	15,1	14,5	13,4	13,6	14,6
Цукор, кг	38	37	38	41	38	37	38,5	38	37
Олія, кг	13	9,4	13,5	15,0	15,4	14,8	13,7	13,0	13,3

Джерело: [6].

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

На національному овочевому ринку відмічається неефективне формування пропозиції і розподілу праці. Аналіз балансу попиту і пропозиції за 2000–2013 рр. свідчить про збільшення (на 75,5 %) ємності овочевого ринку. Проте темпи зростання продукції на продовольство за цей період зросли тільки на 49 %, тобто змінилися дещо іншими темпами. Негативним є і той факт, що частка фонду споживання у валовому виробництві постійно знижується і на сьогодні становить майже 70 %, проти 80,7 % – 2000 році (табл. 7).

Таблиця 7

Баланс овочів і багаторічних культур в Україні

Показник	Рік									
	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Виробництво, тис. т	6195	7606	8745	7317	8489	8976	8873	10562	10815	10668
Запаси на кінець року, тис. т	201	196	718	-85	689	534	-22	514	458	-13
Імпорт, тис. т	29	100	168	158	356	232	311	285	213	237
Всього ресурсів, тис. т	6023	7510	8195	7560	8156	8674	9206	10333	10570	10918
Експорт, тис. т	30	36,2	201	298	251	347	335	303	346	379
Витрачено на посів, тис. т	86	90	100	99	102	108	118	126	127	130
Втрати, тис. т	177	393	573	515	612	645	835	991	1077	1231
Фонд споживання всього, тис. т	5002	5663	5927	5509	5975	6312	6581	7440	7452	7431
Частка фонду споживання у виробництві, %	80,7	74,5	67,8	75,3	70,4	70,3	74,2	70,4	68,9	–
Частка втрат у виробництві, %	2,9	5,2	6,6	7,0	7,2	7,2	9,4	9,4	10,0	–
у т. ч. на 1 особу, кг	101,7	120,2	126,7	118,4	129,2	137,1	143,5	162,8	163,4	163,3

Джерело: [6].

Серед регіонів України спостерігається нерівномірне розподілення показників виробництва та реалізації цибулі ріпчастої (табл. 8).

Таблиця 8

Виробництво цибулі на ринку (тис. т)

Регіони України	Роки						
	1995	2005	2010	2011	2012	2013	2014
1	2	3	4	5	6	7	8
Україна	567,6	751,1	908,9	1174,9	1141,3	1019,9	1108,6
Автономна Республіка Крим	30,7	11,9	42,2	60,2	46,7	54,8	–
Вінницька	21,1	34,8	46,7	50,1	39,7	44,9	65,3
Волинська	8,8	17,2	19,0	19,6	19,7	20,5	19,4
Дніпропетровська	43,5	35,9	59,5	68,9	62,4	57,8	71,6
Донецька	59,5	48,8	48,9	59,9	57,4	49,6	50,1
Житомирська	13,1	23,4	21,3	30,5	26,3	22,6	26,6
Закарпатська	3,1	7,7	20,7	17,8	14,8	14,8	14,7
Запорізька	38,3	36,8	40,2	49,0	47,5	53,7	77,3
Івано-Франківська	7,1	9,8	9,2	11,0	12,1	11,6	11,8
Київська	35,1	38,4	40,6	47,5	52,2	51,7	59,9
Кіровоградська	31,2	32,1	31,7	31,3	27,6	25,9	27,0
Луганська	28,3	34,9	28,0	34,2	39,9	34,0	14,6
Львівська	10,2	24,6	25,5	30,1	30,1	28,8	30,2
Миколаївська	40,7	35,8	38,1	60,7	59,5	42,1	65,4
Одеська	26,5	106,7	81,7	128,9	133,6	89,0	103,8
Полтавська	18,9	22,9	29,4	35,0	29,3	31,3	40,4

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Закінчення табл. 8

1	2	3	4	5	6	7	8
Рівненська	6,4	14,5	19,1	22,2	20,7	25,1	25,6
Сумська	7,9	14,5	13,3	19,8	19,9	23,1	21,6
Тернопільська	13,7	11,7	20,7	22,3	21,9	24,1	28,2
Харківська	35,4	57,5	43,3	64,2	64,6	59,9	67,0
Херсонська	25,0	37,6	140,6	222,2	229,4	170,5	192,5
Хмельницька	15,5	26,5	20,2	21,4	23,6	24,3	26,9
Черкаська	22,5	36,3	38,5	35,1	29,4	28,5	36,3
Чернівецька	5,3	15,1	14,8	14,7	16,7	15,4	16,4
Чернігівська	19,8	15,7	15,7	18,3	16,3	15,7	16,0

Джерело: складено за даними [7].

Так, у 2014 році найбільше виробництво цибулі було зосереджене в Херсонській (192,5 тис. т), Одеській (103,8 тис. т) та Запорізькій (77,3 тис. т) областях, що становить відповідно 17,3, 9,3 і 7 % від загального виробництва держави (табл. 8). Найбільше реалізовано продукту при цьому було у Херсонській області – 47 703,6 т (2 124,2 грн за тонну), в Одеській області – 11 044,2 т (1 945,6 грн за тонну) та в Миколаївській області – 10 520,4 т (2 124,7 грн за тонну), що становить відповідно 48, 11 і 10,5 % від загально-го обсягу реалізації країни (рис. 1).

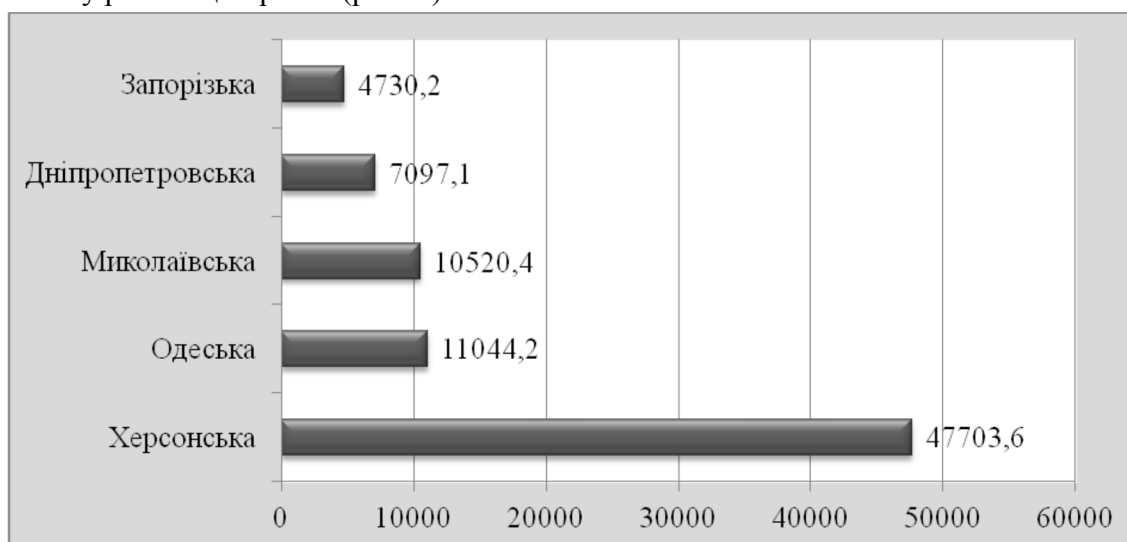

Рис. 1. Лідери реалізації цибулевих овочів серед областей України в 2014 році, т

Джерело: складено авторами.

За напрямом реалізації в Херсонській області було реалізовано 37,2 т населенню в рахунок оплати праці, 3 085,1 т реалізовано на ринках, через власні магазини, палатки та 43 703,3 т іншим господарюючим об'єктам. В Одеській області відповідно було реалізовано 18,8, 1945,3 і 8864,2 т від загального обсягу реалізації області [8].

Що ж стосується зовнішньоекономічної ситуації, то Україна, яка з середини 90-х років минулого століття була імпортером цибулі ріпчастої та часнику, голосно заявила про себе як про надійного експортера в 2007, 2009 та 2013 роках. 2008 рік можна назвати переломним для цибулевого бізнесу, оскільки обсяги виробництва цибулі досягли 1,05 млн т при урожайності 169 ц/га. Завдяки рекордному врожаю і невисоким цінам Україна змогла різко збільшити обсяги експорту цього товару до Росії, Білорусі та Молдови (табл. 9).

Ціни на цибулеву продукцію значно коливаються протягом року. Так, на рис. 2 зображена динаміка середньомісячних цін на цибулю ріпчасту протягом 2014–2015 років. Ціна цибулі ріпчастої на оптовому ринку сільськогосподарської продукції «Столич-

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

ний» протягом 5 місяців (з січня по травень 2015 р.) зросла майже у 4 рази, з 2,50 до 8,50 грн (рис. 2). Коливання цін на цибулеву продукцію спостерігається не тільки за місяцями року, а і за географічним принципом.

Таблиця 9

Сумарний обсяг імпорту та експорту підгрупи 0703 «Цибуля, цибуля-шалот (шарлот), часник, цибуля-порей та інші цибулинні овочі, свіжі або охолоджені» за кодами ТНЗЕД

Рік	Імпорт			Експорт			Виробництво	
	тис. доларів США	%	Вага нетто (імпорт), т	тис. доларів США	%	Вага нетто (експорт), т	Цибуля на ріпку, (тис. т)	Часник, (тис. т)
2004	516	0,0	2153	14	0,0	114	563,0	127,0
2005	516	0,0	2153	14	0,0	114	751,1	145,6
2006	749	0,0	2747	994	0,0	6454	868,7	145,6
2007	598	0,0	1918	13457	0,03	66160	721,7	131,5
2008	11723	0,01	42733	507	0,0	2180	1049,2	136,8
2009	5380	0,01	18775	9228	0,02	68348	875,6	150,1
2010	22389	0,04	52771	523	0,0	1855	908,9	157,4
2011	15117	0,02	34487	972	0,0	2665	1174,9	171,9
2012	6814	0,01	8253	2553	0,0	19215	1141,3	171,4
2013	10487	0,01	10847	6750	0,01	51315	1019,9	185,6
2014 ¹	22233	0,04	37832	2075	0,00	15729	890,6	189,9

Примітка: ¹дані наведені без урахування частини зони проведення антитерористичної операції та АР Крим.

Джерело: складено авторами за даними [9].

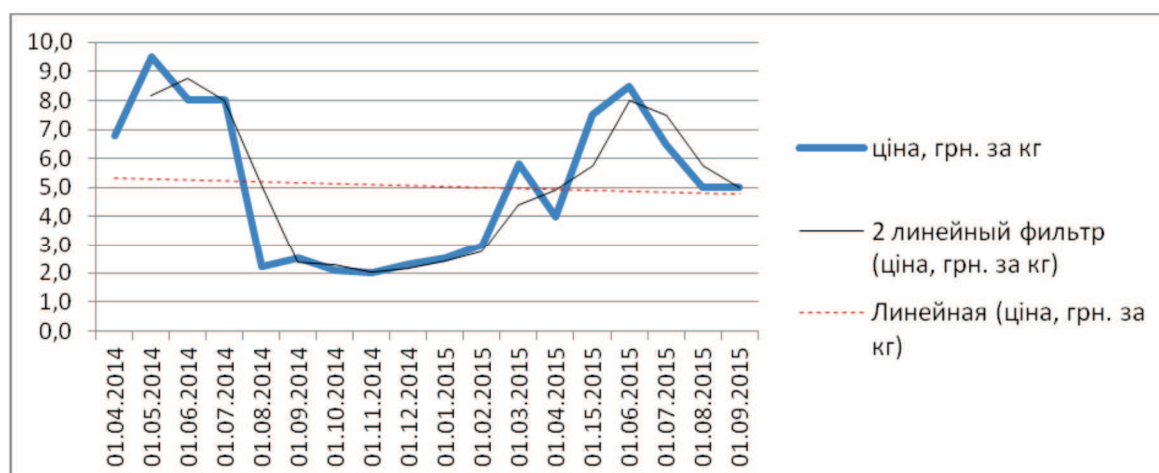

Рис. 2. Динаміка оптових цін на цибулю ріпчасту на сільськогосподарському оптовому ринку «Столичний» з 01.04.2014 по 01.09.2015, грн/кг

Джерело: складено авторами.

У зв'язку з тим, що на ринку цибулевої продукції постійно збільшується конкуренція, сільгоспвиробники повинні використовувати всі можливі шляхи підвищення середньої ціни реалізації продукції для поліпшення свого фінансового стану, а саме: виробувати більше ранньої продукції за рахунок використання нових сортів та інноваційних технологій; збільшити строк зберігання цибулевої продукції з метою розширення сезону її збуту; проводити сортування, пакування й передпродажну доробку цибулевої продукції тощо.

Висновки і пропозиції. Формування та подальший розвиток ринку овочевої продукції залежить від кількості населення, його купівельної спроможності, питомої ваги міського населення, природно-кліматичних умов, розвитку овочівництва у країні, питомої ваги ім-

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

портної овочевої продукції, співвідношення попиту та пропозиції тощо. Овочевий ринок слід розглядати як сукупність економічних відносин між виробниками та споживачами щодо купівлі та продажу продукції овочівництва в межах певної території, що має природно-кліматичні, соціально-економічні, політико-правові та історичні особливості.

Велика кількість асортиментних груп овочевої продукції, трудомісткість процесу вирощування, відсутність сучасних овочесховищ, труднощі зі збутом вирощеної продукції з причин обмеженої інформації про ринкову кон'юнктуру та не сформованістю маркетингової інфраструктури складають основний перелік проблем для аграрних товаровиробників.

Як свідчить досвід багатьох передових сільськогосподарських підприємств із вирощування овочевої продукції, за рахунок економічно обґрунтованого і комплексного використання інтенсивних ресурсозберігаючих технологій та підбору високопродуктивних сортів можна досягти високих показників ефективності виробництва. Тому пріоритетними напрямками підвищення конкурентоспроможності галузі овочівництва вважаємо формування маркетингової інфраструктури збуту овочів, забезпечення державної підтримки формування оптових овочевих ринків, створення кооперативних овочесховищ; створення обслуговуючих кооперативів та заготівельних пунктів збуту овочевої продукції дрібнотоварним формуванням, здійснення моніторингу цін, дослідження кон'юнктури ринку та розроблення державних програм підтримки галузі.

Однак вітчизняні підприємства досі не навчилися використовувати потенціал країни повною мірою. Так, кілька років тому, коли український ринок овочевої продукції почав динамічно розвиватися, європейські виробники були стурбовані появою важливого конкурента, який за їх прогнозами, міг забезпечити Європейський Союз дешевою овочевою продукцією. Проте і донині цього не відбулося через недостатні інвестиційні вкладення в галузь. Тому вітчизняне овочівництво і надалі залишається неконкурентоспроможним на світовому овочевому ринку.

Список використаних джерел

1. Бутко М. П. Регіональні особливості економічних трансформацій в перехідній економіці / М. П. Бутко. – К. : Знання України, 2005. – 476 с.
2. Біленька О. М. Вихідний матеріал в селекції цибулі ріпчастої на лежкість [Електронний ресурс] / О. М. Біленька. – Режим доступу : <http://www.ovoch.com/publ.html> ; <http://www.ovoch.com/files/58.pdf>.
3. Логоша Р. В. Маркетингові дослідження ринку овочів в Україні [Електронний ресурс] / Р. В. Логоша. – Режим доступу : <http://econjournal.vsau.org/files/pdfa/840.pdf>.
4. Колтунов В. А. Якість і конкурентоспроможність сортів і гібридів цибулі ріпчастої [Електронний ресурс] / В. А. Колтунов, І. М. Гордієнко. – Режим доступу : <http://www.ovoch.com/publ.html> <http://www.ovoch.com/files/59.pdf>.
5. Рудь В. П. Виробництво цибулі ріпчастої в Україні та його наукове забезпечення [Електронний ресурс] / В. П. Рудь, О. О. Кіях, Є. М. Ільїнова. – Режим доступу : <http://www.ovoch.com/publ.html> ; <http://www.ovoch.com/files/58.pdf>.
6. Корнієнко С. І. Овочевий ринок: реалії та наукові перспективи / С. І. Корнієнко // Овочівництво та баштанництво: міжвідомчий науково-тематичний збірник. – 2013. – № 59. – С. 7–22.
7. Рослинництво України : статистичний збірник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zb_rosl_2014.
8. Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України : статистичний збірник – 2013 / Державна служба статистики України. – К., 2014. – 54 с.
9. Офіційний сайт Державної митної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://arc.customs.gov.ua>.
10. Реалізація продукції сільськогосподарськими підприємствами – 2014 : статистичний збірник / Державна служба статистики України. – К., 2015. – 108 с.